

Wojciech Jankowski

Z działalności Komisji Konserwatorskiej Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków

Ochrona Zabytków 24/4 (95), 280-282

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z DZIAŁALNOŚCI KOMISJI KONSERWATORSKIEJ ZARZĄDU MUZEÓW I OCHRONY ZABYTKÓW

Posiedzenie Komisji Konserwatorskiej w dniu 13 lipca br., na którym omawiano problemy ochrony zabytków w województwie opolskim, zapoczątkowało cykl posiedzeń poświęconych całokształtowi zagadnień konserwatorskich w poszczególnych województwach.

W dniu 20 lipca przedmiotem obrad były sprawy województwa katowickiego a 27 lipca — lubelskiego.

Podstawowe problemy konserwatorskie omówiła mgr K. Jesionowska, Wojewódzki Konserwator Zabytków, zwracając uwagę przede wszystkim na sprawy remontów obiektów zabytkowych oraz na użytkownictwo. Przy doborze obiektów do remontu lub odbudowy stosuje się kryteria wartości zabytku i jego przydatności społecznej. W ostatnim okresie, z powodu wzrostu cen materiałów budowlanych, występują poważne niedobory finansowe, w związku z czym realizacja planów konserwatorskich napotyka na trudności. Niewystarczający jest limit przerobowy PP PKZ, które mogą przerobić 3—3,5 miliona złotych rocznie, podczas gdy tylko przy zamku w Brzegu potrzebny jest przerób w wysokości 6 milionów zł. Ogólnie w województwie dla prawidłowego realizowania robót limit przerobowy winien wynosić 12 milionów zł rocznie. Wojewódzki Konserwator zwraca uwagę na potrzebę podziału kredytów budżetu centralnego dla województw zgodnie z potrzebami konserwatorskimi, a przede wszystkim w zależności od liczby zabytków. Mówiąc o problemach użytkownictwa Wojewódzki Konserwator stwierdził, że najbardziej kłopotliwymi użytkownikami są placówki resortu rolnictwa i oświaty. Poważnym problemem konserwatorskim jest duża liczba obiektów o małej wartości zabytkowej i w złym stanie technicznym. Konieczność sprawowania opieki nad tymi zabytkami powoduje rozpraszanie środków i utrudnia skoncentrowanie działalności konserwatorskiej na obiektach wartościowszych. Należałoby rozpatrzyć ewentualność zweryfikowania ewidencji zabytków pod kątem eliminacji pewnej liczby obiektów nie kwalifikujących się do dalszego utrzymywania.

Województwo opolskie

Sprawy budowy Muzeum Wsi Opolskiej omówił dyrektor J. Kowalewski. Program przewiduje przeniesienie ok. 60 obiektów i zakończenie robót do roku 1980. W bieżącej pięcioletce przeniesie się 45 obiektów. Dużą trudnością jest zły stan techniczny przenoszonych obiektów. Mała liczba zachowanych w terenie zabytków budownictwa drewnianego (ok. 1200) nie pozwala na wybór budynków. Jako osobne zagadnienie omówiono sprawy parków zabytkowych (referował inż. S. Miłoszewski). Liczba ich w województwie wynosi ok. 150, z czego 18 określa się jako czołowe w skali województwa. Poza tym omówiono współpracę między Zarządzeniem i Wojewódzkim Konserwatorem w zakresie sposobu załatwiania przez ZMiOZ wniosków i odwołań, dotyczących skreślenia obiektów zabytkowych z rejestru.

Przyjęto następujące wnioski: 1) winno się podjąć starania o uzyskanie 20% dodatku do robocizny przy wykonywaniu robót budowlano-konserwatorskich dla przedsiębiorstw w różnych resortach (dotychczas wprowadzono dodatek dla przedsiębiorstw resortu gospodarki komunalnej); 2) przy rozpatrywaniu wniosków o skreślenie obiektów z rejestru należy brać pod uwagę możliwości ich utrzymania; 3) należy przedstawić wnioski w sprawie eliminacji obiektów grupy III, które wskutek zniszczenia nie nadają się do dalszego utrzymywania, oraz skreślić te obiekty z rejestru; 4) konieczne jest zweryfikowanie materiałów dotyczących parków z określeniem, które z nich wymagają bezwzględnej ochrony.

Problemy ochrony zabytków w województwie zreferował Wojewódzki Konserwator Zabytków mgr A. Kudła. Sprawy rewaloryzacji zespołu staromiejskiego w Cieszynie i działalności Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w tej dziedzinie omówił z-ca przewodniczącego Prezydium, J. Daszkiewicz. Podając dane dotyczące liczby zabytków Wojewódzki Konserwator Zabytków wskazał, że liczba 2129 obiektów ujętych w Spisie Zabytków Architektury z roku 1964 zmniejszyła się do 1500, w wyniku przeprowadzonej w latach 1964—1970 weryfikacji materiałów spisowych. Ubyło wiele obiektów budownictwa wiejskiego i dworskiego. Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków wynosi obecnie 1150. W dziedzinie użytkownictwa poważnym problemem jest zaniedbywanie obiektów. Budynki są często eksploatowane bez wykonywania bieżących konserwacji. Niepokojące jest zjawisko niefachowego wykonywania remontów, m. in. w zespołach staromiejskich w Bielsku i Cieszynie, gdzie prace prowadzi się na dużą skalę. Powoduje to zmniejszenie wartości zabytkowej remontowanych budynków. W związku z akcją zagospodarowywania zabytków podjęto długofalową akcję zabezpieczania i adaptacji dla celów rekreacyjnych i turystycznych ruin zamków Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Przeprowadzono roboty zabezpieczające w niemal wszystkich obiektach warownych Jury i podjęto w latach ubiegłych roboty na zamku w Ogródzieńcu, z pełnym programem konserwatorskim i adaptacyjnym. Oddanie obiektu przewidziane jest w roku przyszłym. Do poważniejszych zadań konserwatorskich w województwie należą roboty na starym mieście w Cieszynie. Pozytywną rolę odgrywa tu prawidłowe podejście Prezydium MRN, które stara się w jak najszerszym stopniu realizować postulaty konserwatorskie. Wojewódzki Konserwator Zabytków poinformował o zaawansowaniu prac przy budowie parku etnograficznego w Chorzowie. Przewiduje się, że zgodnie z projektem na teren parku przeniesionych zostanie ok. 70 obiektów. Do chwili obecnej zmontowano 14 budynków; roboty przy urządzeniu terenu prowadzi się w tempie szybszym niż dotychczas. Poza parkiem w Chorzowie przewiduje się budowę małego parku etnograficznego w Wiśle, reprezentującego budownictwo regionu beskidzkiego. W dziedzinie organizacji służby konserwatorskiej mgr Kudła wskazał na stale rosnące zadania przy jednoczesnym utrzymywaniu trzyosobowego zespołu, który w tej sytuacji nie jest w stanie wywiązać się z obowiązków.

W wyniku omówienia problemów województwa przyjęto m. in. następujące wnioski: 1) należy wystąpić do Ministerstwa Gospodarki Komunalnej, aby w ramach współpracy obu resortów rozwiązać problemy występujące w Cieszynie, w tym przede wszystkim problem izb zastępczych dla mieszkańców remontowanych budynków oraz właściwej interpretacji Zarządzenia nr 13 Ministra Gospodarki Komunalnej w sprawie dodatków do robocizny przy wykonywaniu prac konserwatorskich; 2) należy podjąć starania o utworzenie w Cieszynie Kierownictwa Grupy Robót Przedsiębiorstwa PKZ dla wykonywania prac w mieście; 3) winno się wystąpić do Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki o włączenie się tego resortu do spraw zagospodarowania turystycznego zamków w Ogródzieńcu i Siewierzu.

Problemy konserwatorskie województwa przedstawił Wojewódzki Konserwator Zabytków, mgr M. Kurzątkowski. Sprawy ochrony budownictwa ludowego i budowy parku etnograficznego (Muzeum Wsi Lubelskiej) omówił dr J. Górak, dyrektor Muzeum. Mgr Ślusarski, dyrektor Muzeum Okręgowego w Lublinie, poinformował o aktualnych problemach związanych z użytkowaniem budynków zabytkowych w województwie lubelskim przez muzea. Czołowym problemem konserwatorskim w województwie są prace w Zamościu, sprawy wzgórza zamkowego w Lublinie (zamek i kaplica), zespołu zabytkowego w Kazimierzu nad Wisłą oraz realizacji parku etnograficznego w Lublinie. Konserwator podał szereg informacji o liczbie i stanie zachowania zabytków w województwie oraz o środkach finansowych przeznaczonych na remonty. Z analizy sytuacji w zakresie ochrony zabytków wynika, że niezbędne jest podjęcie ogólnego działania w kierunku poprawy sytuacji, gdyż rozdrabnianie wysiłków nie przynosi efektu. Niezwykle ważnym zagadnieniem jest polepszenie działalności Oddziału Przedsiębiorstwa PKZ. Występują tu tak bardzo niekorzystne zjawiska jak: zła jakość wykonawstwa, wysokie koszty wykonawstwa i dokumentacji, zbędne „rozdmuchiwanie” dokumentacji.

W dziedzinie budownictwa drewnianego (referował dr J. Górak) sytuacja przedstawia się bardzo źle, ze względu na szybkie tempo przebudowy wsi oraz akcją likwidacji strzech. Istnieje grupa obiektów zabytkowych dużej klasy, głównie sakralnych, nie-

użytkowanych, którymi musi się zająć konserwator. Muzeum Wsi Lubelskiej przeprowadziło ewidencję zabytków budownictwa ludowego i ma pełne rozeznanie potrzeb w tej dziedzinie.

Szerzej omówiono sprawy remontów kamienic w Zamościu (referowała m.in. mgr Maria Sarnik — Miejski Konserwator Zabytków). Poważnym problemem jest zła jakość wykonawstwa, brak koordynacji prac z konserwatorem, wymaganie natychmiastowych uzgodnień oraz porad w sprawach, które powinny być znane fachowcom specjalistycznego przedsiębiorstwa.

W podsumowaniu i wnioskach wynikających z omawianych problemów wskazano m.in. na: 1) konieczność uregulowania sygnalizowanych z wielu województw spraw związanych ze złą jakością prac wykonywanych przez PKZ, z wysokimi kosztami robót i dokumentacji oraz z organizacją przedsiębiorstwa; 2) winno się podjąć starania o rewizję cenników za prace konserwatorskie (wykonawstwo i dokumentacja) oraz o przedłużenie okresów gwarancyjnych; 3) we wrześniu br. należy zorganizować w Zamościu posiedzenie Komisji Konserwatorskiej na temat problemów rewitalizacji starego miasta; 4) należy zwiększyć kontrolę nad użytkowaniem obiektów zabytkowych i egzekwować kary za przekraczanie przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury.

Omówione wyżej tematy posiedzeń Komisji Konserwatorskiej wykazały szereg problemów ogólnych i dotyczących poszczególnych województw, umożliwiając Zarządowi Muzeów i Ochrony Zabytków lepsze zorientowanie się w aktualnych potrzebach i podjęcie działalności w kierunku uregulowania istotnych spraw. Przewiduje się kontynuowanie omawiania przez Komisję Konserwatorską ogólnych zagadnień konserwatorskich w województwach. W sierpniu i wrześniu odbędą się posiedzenia Komisji na temat zagadnień województwa rzeszowskiego i łódzkiego, a następnie innych, w miarę występujących problemów wymagających omówienia.

Wojciech Jankowski